

Hoàn thiện hệ thống kiểm soát nội bộ trong thanh toán điện tử tại Kho bạc Nhà nước tỉnh Bình Dương

NGUYỄN THỊ MAI ANH*
NGUYỄN THỊ HỒNG TƯƠI**

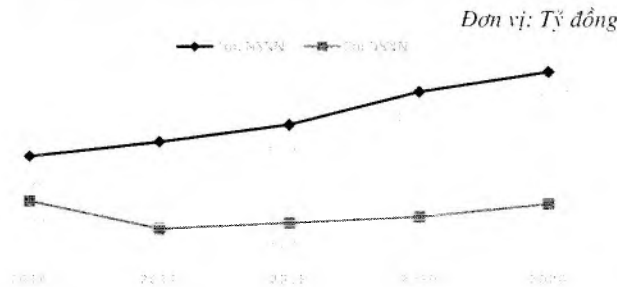
Hệ thống kiểm soát nội bộ (KSNB) đóng vai trò quan trọng trong công tác thu - chi ngân sách nhà nước (NSNN), góp phần tạo nên hiệu quả trong thực hiện nhiệm vụ của Kho bạc Nhà nước (KBNN). Cùng với sự phát triển của Cách mạng công nghiệp 4.0 và hội nhập kinh tế quốc tế hiện nay, sự cấp thiết trong công cuộc số hóa mọi hình thức dịch vụ, rủi ro thanh toán NSNN cũng trở nên đa dạng và phức tạp. Vì vậy, hoàn thiện hệ thống KSNB trong thanh toán điện tử là cần thiết cho toàn ngành Kho bạc cũng như tại KBNN tỉnh Bình Dương nói riêng.

THỰC TRẠNG HỆ THỐNG KSNB TRONG THANH TOÁN ĐIỆN TỬ TẠI KBNN TỈNH BÌNH DƯƠNG

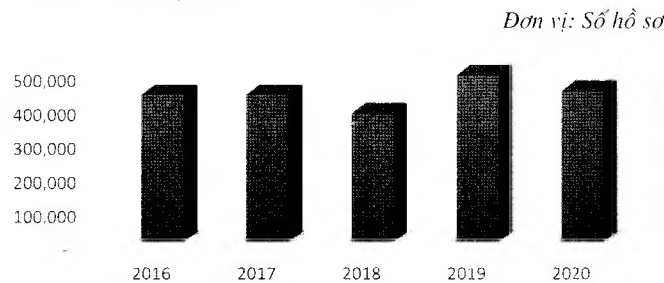
Khái quát thực trạng

Thực hiện Chiến lược phát triển Kho bạc Nhà nước đến năm 2020 (Quyết định số 138/2007/QĐ-TTg, ngày 21/8/2007 của Thủ tướng Chính phủ), trong những năm qua, KBNN tỉnh Bình Dương đã nỗ lực thực hiện tốt

HÌNH 1: TÌNH HÌNH THỰC HIỆN THU - CHI NSNN TẠI KBNN TỈNH BÌNH DƯƠNG GIAI ĐOẠN 2016-2020

HÌNH 2: THỐNG KÊ SỐ HỒ SƠ THỦ TỤC HÀNH CHÍNH NHẬN GIẢI QUYẾT TẠI KBNN TỈNH BÌNH DƯƠNG NĂM 2016-2020

chức năng, nhiệm vụ được giao, kiểm soát chặt chẽ các khoản chi NSNN, tập trung đầy đủ và phản ánh kịp thời các khoản thu NSNN, điều tiết các khoản thu cho các cấp ngân sách đúng quy định. Phối hợp với các đơn vị trong ngành tài chính thực hiện hiệu quả Dự án “Hiện đại hóa quy trình nộp thuế giữa Thuế - Hải quan - KBNN”, ký kết phối hợp thu NSNN với 5 ngân hàng thương mại trên địa bàn Tỉnh là: Agribank, Vietcombank, BIDV, Vietinbank và MB. Đồng thời, triển khai áp dụng hệ thống thanh toán của KBNN trên nền tảng công nghệ thông tin hiện đại, như: thanh toán bù trừ điện tử, thanh toán điện tử liên ngân hàng, thanh toán song phương điện tử... đảm bảo an toàn, nhanh chóng và tiết kiệm.

Số liệu ở Hình 2 cho thấy, giai đoạn 2016-2020, lượng hồ sơ thủ tục hành chính tiếp nhận tại KBNN tỉnh Bình Dương luôn ở mức cao dẫn đến áp lực kiểm soát hồ sơ tại đơn vị là quá tải. KBNN tỉnh Bình Dương đã tích cực đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính theo hướng đơn giản hóa hồ sơ kiểm soát chi, rút ngắn thời gian kiểm soát từ 7 ngày xuống còn 3 ngày làm việc. Đặc biệt, năm 2018, đơn vị còn thực hiện kiểm soát thanh toán theo nguyên tắc “thanh toán trước, kiểm soát sau” cho từng lần thanh toán, theo đó thời gian thanh toán giảm còn 01 ngày làm việc kể từ khi nhận đủ hồ sơ, chứng từ hợp pháp hợp lệ.

* , ** : Học viên Cao học Trường Đại học Thủ Dầu Một

Thực hiện theo Nghị định số 11/2020/NĐ-CP, ngày 20/01/2020 của Chính phủ quy định thủ tục hành chính thuộc lĩnh vực Kho bạc Nhà nước, đến hết quý III/2020, KBNN tỉnh Bình Dương đã hoàn thành mục tiêu 1.015/1.015 đơn vị sử dụng ngân sách tham gia chương trình Dịch vụ công trực tuyến, đạt tỷ lệ 100% đơn vị (KBNN tỉnh Bình Dương, 2020b). Hệ thống thanh toán điện tử tại KBNN các cấp đã có những cải tiến đáng kể trong việc hiện đại hóa, ứng dụng công nghệ thông tin vào quá trình kiểm soát thanh toán trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp 4.0.

Một số ưu điểm

Qua khảo sát thực tế hệ thống KSNB trong thanh toán điện tử tại KBNN tỉnh Bình Dương, nhóm tác giả nhận thấy có những ưu điểm sau:

Môi trường kiểm soát

KBNN tỉnh Bình Dương đã xây dựng Bảng nội quy cơ quan chú trọng về đạo đức nghề nghiệp dựa trên 9 tiêu thức về “Văn minh, văn hóa nghề Kho bạc” và 10 điều kỷ luật của ngành Kho bạc gắn với việc duy trì thực hiện tốt việc xây dựng “Chính quyền thân thiện, Công sở thân thiện”. Bảng nội quy cơ quan này đã góp phần ngăn chặn hiện tượng các công chức làm việc hạch sách, gây phiền hà.

Đánh giá rủi ro

KBNN tỉnh Bình Dương đã ban hành các Quy trình phòng ngừa rủi ro trong quá trình thực hiện nghiệp vụ kế toán trong hệ thống KBNN nhằm nhận diện, phòng ngừa và kiểm soát một số rủi ro có thể phát sinh trong quá trình thực hiện nghiệp vụ kế toán NSNN và hoạt động nghiệp vụ KBNN gây mất an toàn tiền, tài sản nhà nước. Đồng thời, phát hiện kịp thời và chấn chỉnh các sai phạm, áp dụng các biện pháp xử lý các hành vi vi phạm theo đúng thẩm quyền đã được phân cấp trong hệ thống KBNN.

Thông tin và truyền thông

KBNN tỉnh Bình Dương đã phối hợp với các cơ quan trong ngành tài chính triển khai dự án “Hiện đại hóa quy trình thu nộp thuế giữa Thuế - Hải quan - Kho bạc”, dự án tổ chức phối hợp thu NSNN giữa các cơ quan tài chính với ngân hàng thương mại thông qua Chương trình quản lý thu NSNN tập trung (TCS).

KBNN tỉnh Bình Dương đã xây dựng hệ thống thanh toán trên nền tảng công nghệ thông tin hiện đại. Hiện nay, KBNN tỉnh Bình Dương đang sử dụng các chương trình thanh toán với các ngân hàng là:

Thanh toán điện tử liên ngân hàng, Thanh toán song phương điện tử, Thanh toán điện tử liên kho bạc nhằm phục vụ cho công tác thanh toán được nhanh chóng và hiệu quả. Hiện đại hóa hệ thống thông tin trên cơ sở xây dựng hệ thống TABMIS làm xương sống cho toàn bộ hệ thống thông tin KBNN. Triển khai chương trình Dịch vụ công trực tuyến trên 100% đơn vị sử dụng ngân sách làm giảm chi phí, giảm áp lực thời gian và công việc cho các cán bộ, công chức tại đơn vị giao dịch và KBNN.

Hoạt động kiểm soát

Hoạt động kiểm soát hệ thống thanh toán điện tử của KBNN tỉnh Bình Dương được dựa trên các văn bản quyết định thiết lập quy trình rõ ràng trong công tác thanh toán. Các chương trình ứng dụng đều có quy trình sử dụng riêng với màn hình giao diện thân thiện với người dùng, có sự phân quyền phê duyệt chứng từ tách biệt từ kế toán viên, lãnh đạo phòng đến Ban Giám đốc. Ngoài ra, quy trình kiểm soát các khoản thu - chi đều theo các văn bản chế độ được ban hành và có văn bản sửa đổi kịp thời đảm bảo chặt chẽ, an toàn.

Giám sát

KBNN tỉnh Bình Dương thường xuyên tổ chức thanh tra kiểm tra các đơn vị trực thuộc. Việc này góp phần phát hiện sai sót, ngăn chặn các hành vi vi phạm, tăng cường kỷ luật kỷ cương và có những biện pháp xử lý sai phạm kịp thời. Từ đó, nâng cao trách nhiệm của công chức giúp công tác thanh toán điện tử, quản lý quỹ NSNN được an toàn, chặt chẽ. Ngoài ra, KBNN tỉnh Bình Dương còn có kế hoạch kiểm tra chéo giữa các đơn vị trong hệ thống, giữa các cán bộ thực hiện nghiệp vụ khác nhau nhằm tìm ra sai sót cũng như học hỏi kinh nghiệm lẫn nhau trong kiểm soát thu - chi NSNN.

Một số hạn chế cần khắc phục

Môi trường kiểm soát

Mặc dù ở KBNN tỉnh Bình Dương đã có kế hoạch luân chuyển công chức đến những vị trí làm việc mới hay phải đi các KBNN cấp huyện công tác, nhưng việc này cũng hạn chế, do công chức lớn tuổi, nên không muốn đi chuyển xa hoặc nhận nhiệm vụ mới thì việc nắm bắt quy trình mới còn chậm.

Đánh giá rủi ro

KBNN tỉnh Bình Dương mặc dù đã ban hành một số quyết định về khung quản lý kiểm soát rủi ro trong hoạt động thanh toán điện tử, nhưng rủi ro lúc nào cũng tiềm tàng xung quanh mọi hoạt động kế toán đặc biệt trong công tác thanh toán NSNN. Các đơn vị sử dụng ngân sách có sự thay đổi về nhân sự thực hiện công tác kế toán thanh toán, nên đôi khi việc hướng dẫn đề phòng rủi ro giữa KBNN với đơn vị còn mất nhiều thời gian hay phải nhắc nhở thường xuyên.

Hoạt động kiểm soát

Quy trình thanh toán điện tử tại đơn vị được thiết lập rõ ràng, tuy nhiên còn bị ảnh hưởng khách quan về mặt sức khỏe và tuổi tác của những cán bộ, công chức tác nghiệp trong quy trình. Tại KBNN tỉnh Bình Dương có 2 phòng nghiệp vụ đều thực hiện công tác thanh toán. Khâu thanh toán đi ngân hàng cuối cùng lại có nhiều người dùng là thanh toán viên truy cập dẫn đến khó kiểm soát đối chiếu

số liệu thanh toán kế toán hàng ngày. Bên cạnh đó, còn xảy ra trường hợp lệnh thanh toán bị lỗi hay bỏ quên chưa ký duyệt mà thanh toán viên không phát hiện.

Thông tin và truyền thông

Các chương trình ứng dụng ngày càng cập nhật và đổi mới trong khi cán bộ, công chức tại đơn vị lớn tuổi, việc nghiên cứu và thao tác một cách thành thạo các chương trình mới còn hạn chế. Lướt truy cập trên các hệ thống dịch vụ công, TABMIS, Chương trình quản lý thu NSNN tập trung, thanh toán điện tử liên ngân hàng, thanh toán song phương điện tử... bao gồm các đơn vị tham gia công tác thu - chi NSNN từ Trung ương đến toàn bộ 63 tỉnh, thành, nên truyền thông quá tải dẫn đến lỗi, chứng từ thanh toán bị ứ đọng. Khi xảy ra sự việc lại phải chờ đợi hỗ trợ công nghệ thông tin của Trung ương xử lý, nên quá trình đối chiếu số liệu cuối ngày bị ảnh hưởng có thể phát sinh chênh lệch. Văn bản, chế độ mới ban hành nhưng các mẫu biểu trên hệ thống thanh toán điện tử chưa được cập nhật mới, do việc lập trình bổ sung hay thay mới mẫu biểu mất nhiều thời gian nghiên cứu trình lãnh đạo phê duyệt để hoàn thiện.

Giám sát

Lượng nghiệp vụ phát sinh hàng ngày rất nhiều nên khó tránh khỏi những sai sót, đôi khi cán bộ, công chức không kịp phát hiện ra để kịp thời xử lý. Dù ban lãnh đạo các cấp luôn quán triệt công tác kiểm tra nội bộ phải chặt chẽ và thường xuyên đối với mọi hoạt động nghiệp vụ tại đơn vị nói chung cũng như công tác thanh toán điện tử nói riêng, nhưng do khối lượng công việc ngày càng phát sinh nhiều, trong khi nguồn nhân lực lại giảm, dẫn đến chất lượng tự kiểm tra, giám sát từ mỗi cán bộ, công chức và phòng nghiệp vụ không được cao.

MỘT SỐ ĐỀ XUẤT

Nhằm hoàn thiện hệ thống KSNB trong thanh toán điện tử tại KBNN tỉnh Bình Dương, theo chúng tôi, cần thực hiện có hiệu quả một số giải pháp sau:

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Kho bạc Nhà nước tỉnh Bình Dương (2016-2020a). *Báo cáo kết quả hoạt động KBNN tỉnh Bình Dương các năm, từ năm 2016 đến năm 2020*
2. Kho bạc Nhà nước tỉnh Bình Dương (2016-2020b). *Báo cáo thủ tục hành chính KBNN tỉnh Bình Dương các năm, từ năm 2016 đến năm 2020*
3. Lê Thị Phương Nam (2014). *Hoàn thiện hệ thống kiểm soát nội bộ tại Kho bạc Nhà nước Bình Thuận*, Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Công nghệ TP. Hồ Chí Minh
4. Nguyễn Thị Thu Sương (2017). *Hoàn thiện kiểm soát nội bộ thu ngân sách nhà nước tại Phòng giao dịch Thủ Dầu Một, Kho bạc nhà Nước Bình Dương*, Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Thủ Dầu Một
5. Aristanti Widyaningsih (2015). The Influence of Internal Control System on the Financial Accountability of Elementary Schools in Bandung, Indonesia, *Research Journal of Finance and Accounting*, 6(24)
6. COSO (1992). *Control Framework and Management Reporting on Internal Control: Survey and Analysis of Implementation Practices*
7. Philip Ayagre, Ishmael Appiah-Gyamerah, Joseph Nartey (2014). The effectiveness of Internal Control Systems of banks: The case of Ghanaian banks, *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 4(2)

Một là, đơn vị cần có chính sách đãi ngộ, thu hút nhân lực, đặc biệt là các công chức trẻ tuổi cũng như phân công công việc phù hợp với từng đối tượng. Việc này vừa giúp giải quyết vấn đề thiếu hụt nhân sự, vừa giúp trẻ hóa bộ máy tổ chức KBNN tỉnh Bình Dương và đảm bảo trình độ năng lực của cán bộ, công chức đáp ứng yêu cầu thực hiện nghiệp vụ KBNN ngày càng cao. Tại các phòng nghiệp vụ, việc phân công các cán bộ, công chức thực hiện nghiệp vụ khác nhau phải phù hợp với quy tắc bố trí cán bộ nhằm đào tạo mọi công chức tại KBNN đều nắm được hết các công việc của phòng. Tránh trường hợp công chức nghỉ phép hay nghỉ việc, thì không có người thay thế.

Hai là, hoàn thiện bộ máy giám sát. Cần thành lập ban kiểm tra với những tiêu chí cụ thể. Bố trí thời gian hợp lý, tăng cường công tác giám sát, kiểm tra các hoạt động trong nghiệp vụ thanh toán nhằm kịp thời phát hiện những sai sót, cảnh báo nguy cơ xảy ra rủi ro tiềm ẩn. Xử lý nghiêm minh những trường hợp không chấp hành các chế độ, quy trình nghiệp vụ, nội quy, quy chế của cơ quan.

Ba là, tiếp tục đẩy mạnh công tác thanh toán không dùng tiền mặt, đặc biệt là công tác thu NSNN. Xây dựng và triển khai các mô hình cải thiện môi trường làm việc năng động, sáng tạo nhằm tạo thuận lợi cho toàn thể cán bộ, công chức tại đơn vị lao động tích cực, linh hoạt. Đồng thời, đẩy mạnh công tác cải cách thủ tục hành chính tạo thuận lợi cho người dân, doanh nghiệp và các đơn vị sử dụng ngân sách nhà nước. □